

Terugblik

Regiodag Samen tegen mensenhandel

Beste lezer,

In binnen- en buitenland zijn verschillende criminele netwerken actief die zich aan het zicht van de overheid onttrekken en zich schuldig maken aan mensenhandel (zoals seksuele en arbeidsuitbuiting). Het gevolg is dat personen worden uitgebuit en onder mensonterende omstandigheden moeten werken.

Op 3 september 2019 organiseerde het Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)prostitutie van Lumens, samen met Maatschappelijke Opvang Den Bosch en de gemeente Helmond een regiodag voor de regio Oost-Brabant over mensenhandel.

Met de nieuwe aanstellingen in 's-Hertogenbosch en Helmond is de ketenaanpak binnen 'Samen tegen Mensenhandel' in heel Oost-Brabant geborgd. Tijdens de regiodag werden alle aanwezige professionals die werkzaam zijn in de regio voorgelicht over mensenhandel waarbij er extra aandacht was voor de verschillende uitingsvormen, hoe te signaleren en hoe te handelen met deze signalen.

In deze terugblik op de regiodag worden de opgedane kennis en ervaringen voor u nog eens op een rij gezet, zodat u deze kunt toepassen in uw dagelijkse praktijk.

Veel leesplezier!

Met vriendelijke groet,

Glenn van den Akker, zorgcoördinator mensenhandel en (jeugd)prostitutie bij Lumens en organisator van de regiodag Samen tegen mensenhandel

Frank van Summeren, adviseur veiligheid bij RONT Management Consultants en dagvoorzitter van de regiodag Samen tegen mensenhandel

Opening regiodag Samen tegen mensenhandel

De aanwezigen op de regiodag in Dynamo Eindhoven werden welkom geheten door Jacqueline Vonk, bestuurder bij Lumens. Hierbij benoemde ze het belang van de ketensamenwerking tussen de verschillende disciplines om (de gevolgen van) mensenhandel aan te pakken. Het doel van de regiodag is om de keten van professionals te versterken door voorlichting over het werkproces omtrent mensenhandel en door professionals van verschillende disciplines elkaar te laten ontmoeten. Jacqueline Vonk werd bij haar welkomstwoord bijgestaan door twee ervaringsdeskundigen.

Herman Bolhaar, de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, verzorgde vervolgens de opening van de regiodag. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen rapporteert aan de regering over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland. De Nationaal Rapporteur monitort de effecten van het beleid dat op deze terreinen wordt gevoerd en doet aanbevelingen om de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen te verbeteren.

Nederland heeft een verplichting tot het voeren van effectief beleid met als doel mensenhandel te voorkomen, slachtoffers te beschermen en ondersteunen en daders te bestraffen. Dit moet leiden tot een sluitende aanpak. De overheid dient te voorzien in de mogelijkheid om ontwikkelingen te monitoren, statistieken te verzamelen en het effect van maatregelen te meten. Hierbij worden steeds meer verantwoordelijkheden toevertrouwd aan het lokaal bestuur.

Integrale ketenaanpak van mensenhandel

Lotte Niederer, ketenregisseur mensenhandel bij het Bureau Integrale Veiligheid Oost-Brabant, stond in haar plenaire lezing stil bij de aard en omvang van mensenhandel in Oost-Brabant. Ook besteedde ze aandacht aan het signaleren en melden van mensenhandel. Tevens ging ze in op de integrale aanpak van mensenhandel en de rol van de gemeente hierin (signalering, regulering, opwerpen van barrières voor daders en de zorg voor hulpverlening voor slachtoffers)

Mensenhandel is onder andere het werven, vervoeren of verhandelen van mensen onder dwang tegen hun wil met als doel seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting, criminele uitbuiting of orgaanverwijdering. Dit is meestal geen mensensmokkel, dat wél op verzoek van de gesmokkelden gebeurt. Mensenhandel kan worden aangepakt door middel van het strafrecht (opsporing, vervolging en berechting van daders) en het bestuursrecht (inzet van bevoegdheden om mensenhandel te voorkomen, te signaleren en/of stoppen).

Tatoeages en mensenhandel

Janine Janssen, bijzonder hoogleraar Rechtsantropologie bij de Open Universiteit en lector veiligheid en geweld in afhankelijkheidsrelaties bij het Expertisecentrum Veiligheid van de Avans Hogeschool verzorgde een plenaire lezing over tatoeages in relatie tot mensenhandel. Volgens het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is in de afgelopen acht jaar het aantal tattooshops in ons land bijna verdrievoudigd. Er zijn er momenteel ruim 1000. Een (na)zomerse dag laat snel zien dat ook leden van het korps deze etablissementen regelmatig bezoeken. Niet alleen past die pet ons allemaal, maar blijkbaar ook die sleeve. Gezien de grote populariteit van permanente lichaamsversieringen is het echter opmerkelijk dat de politie zich nog niet gerealiseerd heeft, wat voor interessante informatiedragers die tatoeages zijn. Het gaat om verschillende soorten sporen: biometrische variabele ten behoeve van identificatie, (symbolische) betekenis van de afbeeldingen,

stijl en kleurgebruik kan iets vertellen over tijdvak en tatoeëerder en verwijderde tatoeages laten ook sporen na (brand)wonden, littekens van de laser, residu inktresten).

Open u ogen voor mensenhandel

Ina Hut, bestuurder bij CoMensha, verzorgt de laatste plenaire lezing van de regiobijeenkomst. Het Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha) is een landelijke organisatie die zich inzet voor de belangen en rechten van slachtoffers van mensenhandel in Nederland, maar ook internationaal, waaronder ook het Caribisch deel van het Koninkrijk. CoMensha geeft inzicht in de aard en omvang van mensenhandel in Nederland op basis van de registratie, coördineert de eerste opvang en zorg, signaleert knelpunten in de ketenaanpak mensenhandel en zet zo nodig aan tot actie. Daarnaast investeert CoMensha in het creëren van meer bewustwording van mensenhandel en worden er trainingen gegeven in het signaleren van mensenhandel. Ina Hut ging in op de uitdagingen voor de regio Oost-Brabant op het terrein van mensenhandel. Hierbij gaat het om aandacht voor alle vormen van mensenhandel, het ontwikkelen van beleid tegen mensenhandel, betere informatiedeling, intensivering integrale aanpak, voldoende financiële middelen en duidelijke meldroutes.

Open je ogen, mensenhandel is dichterbij dan u denkt

Na de plenaire lezingen werden op het Stationsplein in Eindhoven trotters met dertig portretten van slachtoffers van mensenhandel onthuld. Het gaat om zeer schrijnende verhalen van vrouwen, mannen, jongens en meisjes die slachtoffer zijn van mensenhandel. Velen van hen zitten nog in de beschermde opvang. Zij willen dat iedereen weet dat mensenhandel in Nederland voorkomt en wat voor leed dit veroorzaakt. De fototentoonstelling is gemaakt in opdracht van CoMensha in samenwerking met stichting Open Mind.

Sporenonderzoek naar en medische behandeling bij slachtofferschap van seksueel geweld

Na de lunch vonden er twee sessierondes plaats waarbij de deelnemers aan de regiobijeenkomst konden kiezen uit diverse workshops over uiteenlopende onderwerpen met betrekking tot mensenhandel. Het Centrum Seksueel Geweld is er voor iedereen die kortgeleden een nare seksuele ervaring heeft meegemaakt. Susanne van Gog, coördinator bij het Centrum Seksueel Geweld Babant-Oost ging in haar workshop in op hoe zij het CSG in deze regio heeft opgezet. In 2018 ontving het CSG bijna 50% meer meldingen van acuut seksueel geweld. Maar wat is acuut seksueel geweld? En wat gebeurt er met een melding? Hoe ziet een bezoek aan het CSG er uit? Naast de beantwoording van deze vragen werd tijdens de workshop ingegaan op hoeveel slachtoffers zich jaarlijks melden bij het CSG, hoeveel dagen na het seksueel geweld er een forensisch sporen onderzoek kan worden verricht en wat voor medische behandeling er nodig is bij slachtofferschap van seksueel geweld.

Van gevaarlijke woonsituaties tot arbeidsuitbuiting

Samen weten meer dan een. Door verschillende signalen en informatie samen te brengen en deze gezamenlijk te analyseren weet het Peelland Interventie team (PIT) waar, wanneer en hoe zij moeten opereren. Een krachtig bestuursrechtelijk middel om mensenhandel te signaleren en om gezamenlijk door te pakken. Sinds januari 2017 wordt overlast en complexe handhavingproblematiek in de Peel succesvol aangepakt door het PIT. Andere gemeenten kunnen hun voordeel doen met deze werkwijze. Daarnaast ging Peter Knoops, programmaleider aanpak ondermijning bij het basisteam Peelland van de Nationale Politie in zijn workshop in waarom het PIT destijds is opgericht, wat de aanpak en werkwijze is en welke partners betrokken zijn. Tot slot kwam aan bod wat de kracht van het PIT is en wat het oprichten van een bestuurlijk interventieteam de betrokken partners heeft opgeleverd.

Voodoo en prostitutie

Als ze niet met de mannen naar bed gaan, worden ze behekst. Vele vrouwen uit het buitenland worden met voodoo-vloeken in de prostitutie gedwongen. Ook in Nederland. Wie even voorbij het exotische fenomeen van de vloek kijkt, ziet het vaste recept van de mensenhandelaar. De slachtoffers kennen allemaal hun eigen voorbeelden van wat er gebeurt als je toch naar de politie stapt of op de vlucht slaat. En dus stappen de meeste slachtoffers nooit naar de politie of naar de hulpverlening. En als ze er al mee in contact komen, gaat het met geen woord over de eed. Ook al niet omdat veel hulpverleners er weinig vanaf weten. De vrouwen overtuigen uit de prostitutie te stappen, is niet makkelijk. Vodou is een Caribische religie met duidelijk West-Afrikaanse 'roots'. Het Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie heeft daarom de samenwerking gevonden met 'manbo' Maria van Daalen, een vodou-priesteres van een internationale vodou-congregatie.

Het vervolgen van daders van mensenhandel

De Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) is een gespecialiseerd team binnen de Landelijke Politie. De taak van deze (gecertificeerde) rechercheurs is erg divers, maar allen met het doel om de dader(s) van mensenhandel te vervolgen. In samenwerking met de Officier van Justitie mensenhandel, doen deze rechercheurs onderzoek. Veelal doen zij dit na een aangifte van een (vermoedelijk) slachtoffer, echter kan een rechercheur ook "ambtshalve" een onderzoek doen. Daarnaast is dit team belast met de bestuurlijke controles van sekswerk. Tijdens deze workshop werd door Corina Vermeulen, senior tactische opsporing bij het team mensenhandel van de Nationale Politie, ingegaan op de strafrechtketen welke is belast met de bestrijding van mensenhandel en hoe deze werkt. Ook werd aandacht besteed aan hoe een aangifte verloopt, wat kan worden verwacht van een hulpverlener en van de politie omtrent (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

Criminele uitbuiting: slachtoffer of dader

Er worden jaarlijks maar zo'n 23 zaken van arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting voor de rechter gebracht. In slechts de helft van die zaken wordt ook echt iemand veroordeeld. Hiermee blijft de aanpak van deze vormen van mensenhandel ernstig achter op die van seksuele uitbuiting. Strafrechtelijke zaken van criminele en arbeidsuitbuiting strandden afgelopen jaren vroegtijdig, omdat onzeker was of een gedraging ook echt strafbaar was als mensenhandel. Meike Lommers, adviseur bij het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid ging in haar workshop in op het herkennen van signalen, onbekende fenomenen en het spanningsveld tussen dader- en slachtofferschap.

Aanpak van arbeidsuitbuiting

Arbidsuitbuiting komt in alle sectoren voor. Het gaat altijd om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. Dwang, geweld, dreiging, afpersing, fraude en misleiding spelen vaak een rol. Als mensen worden gedwongen om werk te doen onder zeer slechte omstandigheden en voorwaarden is mogelijk sprake van mensenhandel en arbeidsuitbuiting. Om kwetsbare groepen te beschermen tegen arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling voert de Inspectie op basis van ontvangen meldingen en signalen strafrechtelijke onderzoeken uit. Ze doet dat onder aansturing van het Openbaar Ministerie. Conny Jonkman, rechercheur mensenhandel bij de Inspectie SZW, liet tijdens de workshop aan de hand van casuïstiek zien wat de rol is van de Inspectie van SZW bij de aanpak van arbeidsuitbuiting. De aanpak mensenhandel en de bescherming van slachtoffers kent nog diverse uitdagingen. De samenwerking tussen veiligheid en zorg is van essentieel belang voor een effectieve aanpak van mensenhandel.

Dwingende groeps culturen

In Nederland zijn enkele honderden (religieuze) bewegingen actief. Uit onderzoek, in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid, blijkt dat een deel van deze bewegingen zich schuldig maakt aan misstanden in binnen- en buitenland zoals uitbuiting, mishandeling, bedreiging en zedendelicten. In deze workshop werd door Jessica Terwiel en Diederik van Herwijnen van de stichting Verstrikt

ingegaan op de gevoeligheid voor dwingende groeps cultuur die mensen eigen is, op de kenmerken van manipulatie en de aard van de dader-slachtoffer-omstander relaties. De deelnemers aan de workshop werden geconfronteerd met de eigenschappen die de gevoeligheid voor manipulatie heel dichtbij huis brengen en leerde tekenen van manipulatie herkennen.

Preventie: Gevaarlijke Liefde en Ik ben van mij

Naast het belang van tijdig signaleren is preventie een grote schakel in de bestrijding tegen mensenhandel. Alleen preventief kan worden voorkomen dat er meer slachtoffers komen van deze vorm van criminaliteit. In onze regio zijn er meerdere aanbieders van preventieve programma's. Twee daarvan bundelden de krachten om tijdens deze workshops de do's en dont's te bespreken rondom de preventieve aanpak van seksuele uitbuiting. Humanitas Gevaarlijke Liefde maakt jongeren bewust van het maken van keuzes en het aangeven van grenzen rondom liefde, seks en seksualiteit. De gevaren van seksueel grensoverschrijdend gedrag, loverboys en lovergirls en jeugdprostitutie worden in de voorlichting en scholing besproken. Gevaarlijke Liefde verzorgt voorlichting en scholing aan jongeren, ouders en professionals. Dat gebeurt ter plaatse, bijvoorbeeld op middelbare scholen, in buurthuizen en jongerencentra of bij hulpverleningsinstanties, aldus Lilja van Himbergen, coördinator Gevaarlijke Liefde bij Humanitas.

'Ik ben van mij!' richt zich op jongeren en is een interventie die focust op het bevorderen van positief seksueel gedrag, op het ontwikkelen van bewustzijn van eigen wensen en grenzen en op het (h)erkennen van de wensen en grenzen van een ander. Daarbij staat een positieve seksualiteit centraal waarbij de jongeren zich seksueel verantwoordelijk voelen en gedragen ten opzichte van zichzelf en de ander. Ook richt het zich op het verlagen van het risico op het meemaken of vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De uitvoering van de interventie bestaat uit (peer-) educatie, peer-activatie en peer-mobilisatie, aldus Janiek Hesdahl, coördinator Ik ben van mij bij Lumens.

